

Eduard Gombár: Moderní dějiny islámských zemí. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha 1999, 470 s.

V posledních letech se pozornost nejen vědeckých kruhů soustřeďuje na tzv. **etnické procesy**, procesy, při nichž vznikají, asimilují se i zanikají státy a národy. Zatímco celý svět se obrací k těmto jevům, tištěná vědecká produkce u nás byla značně omezena. O tom svědčí i vydání překladu německé práce Balkán (Weithmann 1996, s. 440). Právě v této době vychází i zpracování monografie *Moderní dějiny islámských zemí od doc. PhDr. Eduarda Gombára Csc. z Ústavu Blízkého východu a Afriky FFUK*. Na rozdíl od jistě záslužného vydání rukopisu z pozůstalosti klasika české arabistiky a turkologie Felixe Tauera *Svět islámu, připraveného k vydání Dr. Karlem Kellerem a snažícího se zachytit dějiny islámských zemí v celistvosti, představuje nová monografie podrobné dílo o vzniku moderních islámských zemí, dílo o procesu, který proběhl během uplynulých 150 let (Tauer 1984, s. 302)*. Autor vychází z hlubokých znalostí nejen regionální historie, ale též politiky zahraničních mocností, které se účastnily řešení tzv. „východní otázky“. Počátek monografie se zabývá nejenom krizí tureckého impéria, projevující se zejména na Balkáně, ale zvláště reformní politikou Selima III., která z ní vyvěrala. Informace o politice a kultuře egyptských mamluků dávají plastičtější obraz, než mohl učinit Tauer. Turecku ani jeho dezintegrovaným územím nebyla evropskými mocnostmi dána možnost se zkonsolidovat. Východní otázku mimo Ruska otevřeli i Francouzi a popis jejich politiky, kulturního vlivu, který vedl k politické snaze albánského vůdce

Muhammada c Aliho zreformovat jím dobytý Egypt ekonomicky, infrastrukturně podle zásad Západu, vedl od feudalismu k modernímu kapitalismu. Jeho snaha docílila nejen likvidaci mamluků, ale i modernizaci islámské společnosti, kterou podporovali i náboženští vůdcové z Al Azhar. Jako zkušený historik uvádí na počátku této části edice pramenů, podobně jako přehled české odborné literatury, který jistě pomůže našemu čtenáři neorientalistovi proniknout hlouběji do této nelehké problematiky. E. Gombár dokazuje hluboké znalosti početné vědecké literatury, ať již pochází z britských, francouzských, německých, rakouských, ruských či sovětských zdrojů. Historiografický přehled umístěný na konci práce je ukončen arabskou, tureckou a perskou produkcí. V historiografickém závěru jsem však nezaznamenal jméno dnes již zesnulého Igora Igoreviče Astafjeva, který v 70. letech patřil mezi objektivní sovětskou špičku analyzující carskou zahraniční politiku od 90. let 19. století a měl velký pedagogický vliv na historické fakultě MSU. Kniha E. Gombára ukazuje na vznik národního reformního tuniského, alžírského a novotureckého hnutí, které se snažilo přizpůsobit islám modernímu světu. Tím se moderní svět dostával do stále větší disproporce s ideály muslimského světa. Pro zájemce o evropské etnické procesy bude především v popředí zájmu Balkán a snaha tureckého impéria tam udržet své pozice i obyvatele. Číslo o vyhlazování Turků ve válce 1877–1878, která představuje bulharskou, tak často zdůrazňovanou genocidu, ukazují tento konflikt jinak, než jsme zvyklí jej chápat. Moderní dějiny islámských zemí ukazují dějiny Blízkého východu do I. světové války, dějiny neúspěšných reforem, kterým bránil samotný evropský kolonialismus.

Odtud pramení nedůvěra k evropské kultuře, snaha o fundamentalismus, s níž se potýkáme nyní již i v Evropě. Kniha E. Gombára je hlubokým proniknutím do problematiky etnických vztahů nejen v orientálních zemích, ale i ve vlastní Evropě, v níž střet křesťanství a islámu je stále větším problémem.

Vladimír Kristen st.

Literatura:

Weithmann, Michael W.: *Balkán, 2000 let mezi východem a západem*, Praha, Vyšehrad 1996.

Tauer, Felix: *Svět islámu, jeho dějiny a kultura*, Praha, Vyšehrad 1984.

Religija i izkustvo v kulturnata tradicija na Evropa. D. Ovčarov. (red.) Sofia 1999, 200 s.

V Sofii vydali v roce 1999 pod redakcí odpovědného redaktora a pořadatele varnenských konferencí prof. Dr. Dimitara Ovčarova z Archeologického ústavu a muzea Bulharské akademie věd v Sofii a odpovědné sekretářky Dr. Dariny Vasilevny ze Šumenské univerzity a za finanční podpory města Varny sborník referátů, které odezněly ve dnech 27. a 28. června 1998 na „VI. letním vědeckém setkání Varna '98“. Sborník zvětšeného formátu A5 s rozsahem 200 stran obsahuje dvě desítky titulů a nese název vlastní konference „Náboženství a umění v kulturní tradici Evropy“. Referáty vědeckých pracovníků a vysokoškolských pedagogů působících na Sofijské univerzitě Sv. Klimenta Ochridského, Šumenské univerzity biskupa Konstantina Preslavského, Slovanské univerzity v Sofii, Archeologického ústavu a muzea BAV, Vědeckého centra slovansko-byzantských studií,

Státní umělecké akademie Nikolaje Pavloviče, z Etnografického muzea ve Varně a z varnenského věstníku „Kil“.

Na čtvrté straně sborníku jsou uvedeni autoři příspěvků referovaného sborníku a instituce, ve kterých pracují, a na stranách 5–199 jsou otištěny referáty v pořadí uvedeném dále se stručnými anglickými výtahy.

Otištěny jsou referáty prof. Dr. Cočo Bojadžieva *Patjat kato topos na srednevekovata nošt – Way as a Mediaval Night Topos* (s. 5–16), Dr. Dariny Vasilevy *Religiozno-mitologičnata simvolika i pluralizmat pri talkivaneto na chudožestvenata tvorba – Religious and Mythological Symbolism and Pluralism in the Art Work Interpretation* (s. 17–25), prof. Dr. Dimitar Ovčarov *Deus absconditus – homo absconditus* (s. 26–36), prof. Dr. Bogdan Bogdanov *Religija i izkustvo v epinikija na Pindar. Osmá nemejska oda – Religion and Art Pindar's Epinicion* (s. 37–46), doc. Dr. Josip Moroz *Biblejskata triada: Judit, Aendorskata valšebnica, Ricpa – žertva, žrica, žertvenik – The Biblical Trinity: Judith, the Aendor Witch and Ritspa as Victims, Priestesses and Sacrifices* (s. 47–53), doc. Dr. Kalin Janakiev *Liturgijnoto vreme v pravoslavniata bogoslovka i evcharistična tradicija – The „Liturgical“: Transformation of Time in Church Art* (s. 54–67), Dr. Marko Iliev *Estetičeski proekt interanulizam (interannualism) – saštnost i aspekti na chudožestvenata sistema. Osvovna tvorčeska teza – „Interannualism“ Aesthetic Project – the Art System Essence and Aspects* (s. 68–75), prof. Stefan Bojadžiev *Architekturnijat obraz na martiriite v Mizija i Trakija prez IV–VI vek – Martyr Architecture in Moesia and Thrace in the 4th–6th Century* (s. 76–89), doc. Dr. Pavel Georgiev *Religija i ritual v sakrovišteto ot Nađi sent Mikloš – Religion and Ritual in the Nađi Saint Micklosh Treasure* (s. 90–101), prof. Dr.